

Proč měnit značení piva?

A je nové řešení ideální?

Nejdřív zkusím odpovědět na otázku první: Proč měnit značení piva? Protože dosavadní označení je nesmyslné, přežitě a realitě neodpovídající.

Ministerstvo zemědělství po letech úpěnlivých proseb hlavně těch menších pivovarníků změnil vyhláškou dosavadní rozdělení piva do tří kategorií na výčepní piva, ležáky a piva speciální. Nejdřív musím představit, že toto rozdělení slouží potřebám státu, tedy kontrolorům a daňovým úředníkům. Pokud státu stačí tři kategorie, budme rádi a nestrkejme mu pod nos své osmičky, desítky, jedenáctky, dvanáctky, třináctky atd., jak navrhuji mnozí diskutéri. Klasifikace podle stupňovitosti je informací pro spotřebitele a mělo by být na každém producentovi, co chce zákazníkovi o svém pivu sdělit. Jestli stát požaduje tři kolonky, dávejme mu jen ty tři, nebo nás chytne za slovo a bude jich chtít třicet.

Ano, po léta stačilo označovat piva stupňovitostí a u jiných pivních stylů, než je český ležák, se prostě dodala charakteristika onoho pivního stylu. Bylo to sice

věcně správné, ale nepraktické. Kontroloři totiž potřebovali řadu kolonek a vyžadovali je i po pivovarnících. Co stupň, to kategorie. Kontrolorům ale ve skutečnosti stačí kolonky tři. Termín výčepní pivo zná každý, tak se jím označila piva pod 10 stupňů EPM. Pod výrazem „speciální pivo“ si sice může představit každý něco jiného, ale budiž, brali jsme na vědomí, že se tak označují piva nad 12 stupňů.

U jedenáctek a dvanáctek ale úředníci – kteří v životě žádné jiné pivní styly evidentně nepoznali – udělali kardinální chybu. Patrně pod vlivem velkopivovárů, v jejichž zájmu nebylo příliš upozorňovat na to, že pivních stylů existuje mnoho, přidělili úředníci jedenáctkám a dvanáctkám označení „ležák“. Tak se sice dvanáctkám a jedenáctkám kdysi říkalo, ale to tu žádné jiné pivní styly neexistovaly, a tak nikomu nevadilo, že termín „ležák“ je přece označení jednoho konkrétního pivního stylu, a ne určité

síly jakéhokoli piva. Tak se stalo, že se ležákem povinně musela začít označovat i piva, která ležákem nejsou.

Zkusím si pomoci jedním příkladem. Představte si, že se po celé generace bude u nás prodávat jen jedna značka auta: Škoda. Aby se lidé vyznali v různých modelech, zavede se označení Škoda 1 pro auta s objemem válců do jednoho litru, Škoda 2 od jednoho do dvou litrů a Škoda 3 pro auta s motorem nad 2 litry. Všichni si na to zvyknou a bude jim vše naprosto jasné.

Jenže pak se na trhu objeví pár saabů a mercedesů. A tak se fiátky zařadí do kategorie Škoda 1, saaby budou Škoda 2 a mercedesy Škoda 3. Kupující řekne: já bych si dal Škodu 2, konkrétně prosím typ saab. Že to je pitomost? Ano. A přesně to se u nás při dosavadní úpravě dělo s pivem.

Proč povinně označovat jako ležák pivo, které ležákem není?

Po mnoho generací u nás neexistoval jiný pivní styl než *lager* nebo také *pils*, prostě průmyslový ležák. Tento poměrně mladý pivní styl (existuje teprve 174 let) díky své ceně, vzhledu, stabilitě kvality a trvanlivosti (a také technologické vhodnosti pro industriální velkovýrobu) zvalcoval během pár desítek let celý světový pivní trh.

Dosavadní tradiční piva byla zatlačena na okraj a nové pivní styly téměř nevznikaly. A v jedné zemi, a to té naší (jestli jí tak ještě smíme říkat) válcování bylo dokonce úplné a stoprocentní. Původní piva u nás zmizela naprosto beze zbytku. Proto celé generace český spotřebitel nic jiného neznal a často jiné pivní styly skoro ani za opravdová piva nebyl ochoten považovat. Jako kdyby všichni jedli jen moderní hamburgery a staré dobré svíčkové a knedla zela vepřa vymizely z paměti.

Proto bývalo zbytečné při kupování piva rozlišovat pivní styly, když byl k dispozici jen jeden. Některé spotřebitele zajímal konkrétní pivovar, většinu ale jen síla: tedy jde-li o výčepní (10 stupňů a méně) ležáky (11 a 12) nebo speciály (nad 12). Zajímalo to ale nikoli jen spotřebitele, nýbrž hlavně kontrolory, berní úřady a tvůrce závazných norem.

Jenže v posledních 20 letech se na náš trh stále častěji a ve větším množství dostávají jednak ony staré, kdysi původní pivní styly, jednak styly úplně nové, které ve světě začaly opět vznikat. U nás dosud téměř neznámé pivní styly začaly produkovat i naše pivovary. Nejdřív mikropivovary a v posledních letech pod jejich tlakem i ty velké průmyslové.

A vznikl stejný problém jako při onom popisovaném příkladu s povinným označením fiatů jako škodovky. Slovo „ležák“ v platné úřední terminologii totiž dosud neznamenalo pivní styl, jak platí v terminologii pivovarnické, ale označovalo určitou „sílu“, nebo také plnost piva. Tedy vlastně jeho hustotu, množství použitého sladu na určitý objem piva (neplést s alkoholem, stejně silná piva mohou být více prokvašená a mít více alkoholu, jiná tolik prokvašená nejsou a mají naopak více zbytkového cukru a dalších látek – to je stejné jako u sladkých a suchých vín).

Dosavadní byrokratická terminologie tak nutí prodejce a producenty označovat jako ležáky i ta piva, která s ležáky nemají nic společného. Jestliže má třeba pivovar Herold kvůli této povinnosti na nálepce jednoho svého piva napsat „světlý pšeničný ležák“, je to totéž jako auto označené Škoda 2 – saab.

Tento nelogický anachronismus nám byl vnucen a přes odpor pivovarníků tu strašil celá léta jen proto, že se vždy zvednou hlasy ve stylu: na co měnit to, na co jsme zvyklí, co tak pěkně funguje. Mění se, a naprosto zbytečně, nesmyslně a škodlivě tisíce věcí každou chvíli. Ale označovat jako ležáky piva pšeničná či typu *stout*, *ale*, *wit*, *season*, *kriek* nebo *IPA* jen proto, že jsme „tak zvyklí“, vůbec nedává smysl a je zcela matoucí.

Možná ten chaos někomu vyhovuje, hlavně těm velkým, kteří se nových stylů bojí a často dělají, že o nich ani nevědí. A nová terminologie, která by byrokracii dala do souladu s technologickou terminologií, by konečně ukázala, že ležák není jediné pivo na světě, ale že strom jménem pivo má (jak pravil Michael

Jackson) tisíce větví a větviček a ležák je jen jednou z nich. Na největším festivalu amerických mikropivovarů GABF v Denveru je ležák českého typu jen jednou z 92 hodnocených kategorií a nikoho by nenapadlo označovat jako ležáky i ty ostatní kategorie jen proto, že mají zrovna náhodou také dvanáct stupňů.

Nebojuji konkrétně za označení „plné pivo“, i když se mi celkem líbí. V každém případě je „plné pivo“ vymezení obecnější a vejdu se pod něj stejně silná piva naprosto různých stylů. Ale pokud někdo vymyslí hezčí označení, proč ne, stejně jde jen o mechanický překlad z němčiny. Hlavně už pryč se současným neudržitelným stavem.

Možná mnozí z vás pivo nepijete a máte raději víno. Co vás při koupi vína zajímá hlavně? Jestli je bílé, červené či růžové, tiché či šumící, suché či sladké, odkud je. Až v poslední řadě jakou má hustotu nebo podíl alkoholu. A teď si představte, že někdo, kdo celý život pil jen bílé sladké, bude za jediné rozlišení vína protlačovat pouze procento alkoholu a ledové víno přikáže značit „bílé sladké 18procentní“. A to je to s pivem ještě horší, tam je prodejce dokonce nucen zařazovat svůj produkt do nesprávné, již k jinému účelu existují škatulky. A rozdíly mezi pivními styly jsou ohromné, především podle typu kvašení, volby surovin i technologického postupu. Jistě nejsou menší než mezi stolním a dezertním vínem či třeba portským.

Kompromis aneb vlci se našli a kozy trochu ubylo

A teď k otázce druhé. Je nové navrhované řešení ideální? Není. Ale je to oproti dosavadní praxi pokrok.

V první verzi návrhu vyhlášky zůstala označení „výčepní“ a „speciální“ pro piva 10 stupňů a méně a pro piva nad 12. Pro jedenáctky a dvanáctky mělo být zavedeno souhrnné označení „plné pivo“, stejně jako u obou předchozích kategorií bez ohledu na způsob kvašení. Bylo by to bývalo logické, dostačující, nikoho by to netlačilo do cizí škatulky a stát by měl své tři kolonky.

Jenže zase přišli ke slovu ti velcí, kterým nestačí své jedenáctky a dvanáctky obchodně označovat za ležáky, ale chtějí tento název pivního stylu kodifikovat i pro komunikaci se státem. Tak vznikl kompromis. Výčepní zůstanou společné, ale u jedenáctek a dvanáctek se koleje

dočasně rozpojí: svrchně kvašená piva si ponechají původně navrhované označení „plné pivo“, spodně kvašená se nadšeně vrátí k „ležákům“. A když už se do dohody sahalo, místo speciálních piv – už po spojení obou kolejí – budou nově piva silná. Což je podle mne daleko přesnější, protože pod termínem „speciální pivo“ si představuji nějakou hodně výstřední zvláštnost bez ohledu na sílu, zatímco obrat „silné pivo“ jasně evokuje právě jen sílu, a ne jiné vlastnosti.

Podle mne byla první verze lepší. Státu se pod nos strkaly jen tři kategorie, nyní bude mít stát čtyři, aniž to vyžadoval. Producenti svrchně kvašených piv nebudou v první ani ve druhé verzi nuceni prezentovat se v cizím dresu a budou spokojeni. Spotřebitelé spodně kvašených jedenáctek a dvanáctek ale budou klamáni, protože se jim jako ležák bude prezentovat každá spodně kvašená jedenáctka či dvanáctka, tedy i ta, která technologickou definici ležáku jako pivního stylu nesplňuje. Však víte, o kom mluvím. O pivech vařených infuzí a turboprocesem zneužívajícím metodu HGB. Nová vyhláška tedy způsobí to, že slovo ležák bude mít napříště dva smysly: ten byrokratický, pro stát (všechny spodně kvašené jedenáctky a dvanáctky), a ten technologický, klasifikující pivní styl a vyžadující vícermutovou dekokci, oddělení hlavního kvašení od ležení a užívání HGB jen k jemnému doladění stupňovitosti. Ale budiž. Pořád to bude lepší než dosavadní saaby prodávané jako škodovky.

Kdyby bylo po mém, povinné značení piv a jejich zařazování do kategorií bych zrušil úplně a nechal bych na spotřebiteli, ať si sám řekne, jaký údaj je pro něj důležitý. Ale dokud je kvůli daním a normám takové označení povinné, ať není aspoň úplně špatně, jako dosud bylo. ■